

**YAMAOKA KÖTARÖ'NUN CUMHURİYETİN İLK YILLARINDA TÜRK İÇ VE DIŞ POLİTİKASI
HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ**
**YAMAOKA KÖTARÖ'S THOUGHTS ABOUT TURKISH DOMESTIC AND FOREIGN POLICY IN
THE EARLY YEARS OF THE REPUBLIC**

Uğur ALTIN

Yozgat Bozok Üniversitesi/Fen Edebiyat Fakültesi

altin.ugur@ymail.com

ORCID: 0000-0003-0211-3730

ÖZ

Geliş Tarihi:

31.07.2024

Kabul Tarihi:

27.10.2024

Yayın Tarihi:

20.12.2024

Anahtar Kelimeler

Yamaoka Kōtarō,
Türkiye,
Japonya.

Keywords

Yamaoka Kōtarō,
Turkey,
Japan.

Yamaoka Kōtarō (1880-1959) hacca giden ilk Japon Müslümandır ve Japonya'da İslam'ın tanıtılmasında önemli bir rol oynamıştır. Yamaoka, hac ziyaretini Japonya'da İslam'ın resmî bir din olarak tanınması konusunda faaliyetlerde bulunan gazeteci ve seyyah Abdürreşid İbrahim (1857-1944) ile gerçekleştirmiştir. Yamaoka hakkında yapılan araştırmalar onun bir istihbarat elemanı olması ve Pan-Asyacılık ile Pan-İslamizm'i ortak zeminde buluşturma çabası üzerine yoğunlaşmaktadır. Yamaoka'nın Japonya'nın Türkiye'deki geçici maslahatgüzarı Hanaoka Shirō vasıtasıyla Japonya Dışişleri Bakanlığı Avrupa-Amerika Masası müdürü Hirota Kōki'ye "Türkiye'nin Son Dönem İç Siyaseti ve Dış Politikası" başlıklı bir rapor göndermiştir. Yamaoka'nın raporu Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarında sergilenen iç ve dış politika hakkındaki düşüncelerini yansıtmaları açısından önemlidir. Yamaoka raporunda saltanat, halifelik, Türkiye ile Yunanistan arasındaki nüfus mübadelesinin yanı sıra Türkiye Cumhuriyeti'nin Avrupa, Amerika ve Balkan Devletleri ile ilişkilerini kapsamlı bir şekilde ele almaktadır. Bu çalışmada "Pan-İslamist", "Pan-Asyacı" olarak bilinen Yamaoka'nın saltanatın ve halifeliğin kaldırılmasına dair düşünceleri, Türkiye'nin iç ve dış politikasını nasıl yorumladığı ele alınacaktır. Böylece Yamaoka'nın cumhuriyetin ilk yıllarında Türkiye'nin iç ve dış politikasının yanı sıra saltanat ve hilafet ile ilgili fikirleri ortaya konulacaktır.

ABSTRACT

Yamaoka Kōtarō (1880-1959) was the first Japanese Muslim who performed pilgrimage and played an important role in introducing Islam in Japan. Yamaoka made the pilgrimage with Abdurreşid İbrahim (1857-1944), a journalist and traveler who was involved in the recognition of Islam as an official religion in Japan. Research on Yamaoka focuses on his being an intelligence officer and his effort to bring Pan-Asianism and Pan-Islamism together on common ground. Yamaoka sent a report titled "Turkey's Recent Domestic Politics and Foreign Policy" to Hirota Kōki, director of the Europe and America Desk of the Ministry of Foreign Affairs of Japan, through Japan's temporary chargé d'affaires in Turkey, Hanaoka Shirō. Yamaoka's report is important in that it reflects his thoughts on domestic and foreign policy in the first years of the Republic of Turkey. In his report, Yamaoka discusses the sultanate, caliphate, population exchange between Turkey and Greece, as well as the relations of the Republic of Turkey with Europe, America and the Balkan States in details. In this study, the views of Yamaoka, known as a "Pan-Islamist" and "Pan-Asianist", regarding the abolition of the sultanate and caliphate will be examined, along with his interpretation of Turkey's domestic and foreign policies. Thus, Yamaoka's ideas about sultanate and caliphate, as well as Turkey's domestic and foreign policy in the first years of the republic, will be revealed.

DOI: <https://doi.org/10.30783/nevsosbilen.1525929>

Atıf/Cite as: Altın, U. (2024). Yamaoka Kōtarō'nun Cumhuriyetin ilk yıllarında Türk iç ve dış politikası hakkındaki görüşleri. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi, Türkiye-Japonya Diplomatik İlişkilerinin 100. Yılı Özel Sayısı*, 223-236.

Giriş

Yamaoka Kōtarō, Japonya'nın Pan-Asya ideolojisi bağlamında İslam dünyasıyla kurduğu ilişkilerde kilit bir figür olarak literatürde geniş bir yer bulmaktadır. Özellikle ilk Japon hacı olarak İslam'a geçişi ve bu süreci, Japonya'nın emperyal çıkarlarıyla uyumlu bir vatanseverlik eylemi olarak yorumlaması, birçok çalışmada dikkat çekici bir odak noktasıdır. Yamaoka'nın deneyimlerini anlattığı "Arabia Jūdanki" (Arabistan Seyahatnamesi) başlıklı eseri, Japonya'nın İslam politikası üzerine yapılan akademik incelemelerin merkezinde yer almıştır (Esenbel, 2004; Koyagi, 2013; Krämer, 2014). Bu bağlamda, Yamaoka'nın faaliyetlerinin Pan-İslamist hareketler ile kesişimi çeşitli açılardan ele alınmıştır. Öncül çalışmalar, Yamaoka'nın faaliyetlerinin ana hatlarını ortaya koymuştur.

Yamaoka Kōtarō 1880 yılında Japonya'nın Fukuyama şehrinde doğmuştur. Tokyo Yabancı Diller Okulu Rus Dili bölümünden 1904 yılında mezun olmuştur (Tokyo Gaikokugo Gakkō Hen, 1912: 914). Rus-Japon Savaşı'nda Japon Kara Kuvvetleri 20. Tugayı'nda tercümanlık ve askerî istihbarat toplamak üzere görevlendirilmiş ve savaş sonrasında ise 14. Tümen'e nakledilmiştir (JACAR, Ref.C14060975200).

Abdürreşid İbrahim'in (1853-1944)¹, Müslüman olmasını telkin ettiği Yamaoka hacca giden ilk Japon olarak bilinmektedir (Esenbel, 2004: 1149). Kokuryūkai (Kara Ejder Cemiyeti)'nin bir üyesi olan Yamaoka, 1909 yılında Japonya'dan İstanbul'a dönmekte olan İbrahim ile Bombay'da buluşarak beraber hac ziyaretlerini gerçekleştirmişlerdir (Esenbel, 2004; Krämer, 2014). Yamaoka'nın üyesi olduğu Kara Ejder Cemiyeti, Dündar (2006)'a göre Japonya'nın belki de en etkili özel kuruluşlarından biri olarak, politika yaratılması sürecinde büyük bir rol oynamıştır. Bu bakımdan Pan-Asyacı Kara Ejder Cemiyeti'ne bağlı çalışan Yamaoka'nın Pan-İslamizm'in önemli figürlerinden Abdürreşid İbrahim ile birlikte hareket etmesi dikkat çekicidir. Abdürreşid İbrahim ile Yamaoka Kōtarō'nun ilişkisi ayrıntılarıyla ele alınmıştır (Esenbel, 2004; Koyagi, 2013; Krämer, 2014).

Koyagi (2013)'ye göre, Japonya Kara Kuvvetleri'nden Ōhara Takeyoshi, İbrahim'den Yamaoka'yla beraber hacca gitmesini talep etmiştir. Yamaoka, gerçekleştirdiği hac ziyaretinde Japon İmparatorluğu'nu temsilen Arap liderlerle bağlantılar da kurmuştur (Esenbel, 2004: 1149). Bu dönemde Japonya'nın Yamaoka'nın faaliyetlerinden faydalanmadığı, ancak Birinci Dünya Savaşı sonrası dönemde Japon yetkililerin Japon Pan-Asyacılar ile Müslüman aktivistler arasındaki ağları kullanmaya başladıkları düşünülmektedir (Koyagi, 2013: 854-855).

Esenbel (2004)'e göre Abdürreşid İbrahim'in faaliyetleri, İkinci Dünya Savaşı sırasında askerî yetkililerin uygulayacağı bir taktik olan İslam ülkelerine Müslüman kimliği altında gönderilecek olan Japon ajanların yetiştirilmesinin tohumlarını atmıştır. Tokyo Camii'nin ilk imamı olan İbrahim, ölümüne kadar hem bir din adamı hem de siyasi bir aktivist olarak Japonya'daki askerî ve gizli servis çevreleriyle yakın ilişkilerini sürdürmüştür (Kramer, 2014: 622). Bu açıdan bakıldığında Yamaoka ile Abdürreşid İbrahim'in yakın ilişkisi Yamaoka'nın Japonya'nın Pan-Asya ajandasını Asya'da daha büyük kitlelere hitap edebilecek Pan-İslamizm ile uyuşturmaya çalıştığı düşünülebilir.

Öncül çalışmalarla Yamaoka'nın hayatı, ideolojisi ve Abdürreşid İbrahim ile ilişkisi genel hatlarıyla ortaya çıkarılmıştır, ancak Türkiye'deki faaliyetleri ve yeni kurulan cumhuriyet ile ilgili düşünceleri hakkında yapılan herhangi bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Yamaoka'nın Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasından sonra Türkiye'deki faaliyetleri ve Abdürreşid İbrahim ile ilişkisi bilinmemektedir. Dahası hilafet makamının kaldırılmasının Yamaoka gibi Pan-Asyacı, Pan-İslamistler üzerindeki etkisi henüz irdelenmemiştir.

Yamaoka'nın Japonya'nın Türkiye'deki geçici maslahatgüzarı Hanaoka Shirō vasıtasıyla Japonya Dışişleri Bakanlığı Avrupa-Amerika Masası müdürü Hirota Kōki'ye gönderdiği "Türkiye'nin Son Dönem İç Siyaseti ve Dış Politikası" başlıklı 49 sayfadan oluşan rapordan onun saltanat, hilafet ve Turancılık üzerine düşüncelerini okumak mümkündür.

Bu çalışma, Yamaoka Kōtarō'nun Japonya Dışişleri Bakanlığı'na gönderdiği rapor üzerinden Japonya'nın İslam dünyasıyla kurduğu stratejik ilişkilerin, Pan-Asya ideolojisi ve emperyal karşıtlık bağlamında nasıl değerlendirildiğine dair Yamaoka'nın düşüncelerini merkeze alarak Japonya'nın İslam dünyasıyla olan ilişkilerini inceleyen bir

¹ Abdürreşid İbrahim'in faaliyetleri ile ilgili olarak bkz. Brandenburg, U. (2018). The Multiple Publics of a Transnational Activist: Abdürreşid İbrahim, Pan-Asianism, and the Creation of Islam in Japan. *Die Welt Des Islams*, 58(2), 143-172. <https://www.jstor.org/stable/26568516>; Dündar, A. Merthan (Ed). (2020). Japonya Seyyahı Abdürreşid İbrahim'in İzinde. İstanbul: Doğu Kütüphanesi., Cwiklinski, S. (2020). Rossiya'da Müslümanlar (Abdürreşid İbrahim'in Bilinmeyen Bir Makalesi). *İdil Ural Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 133-140.; Barlak, H. (2022). Korea In The Occupation Process And Abdürreşid İbrahim. *Karadeniz Araştırmaları*, 19(73), 93-109.; Cwiklinski, S. (2022). Orta Anadolu'daki Böğüdelik Köyünden Tatar Seyyahı Abdürreşid İbrahim'le (1857- 1944) İlgili Üç Belge. *İdil Ural Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 21-29. <https://doi.org/10.47089/iuad.1049267>.

çerçeve sunmaktadır. Çalışmanın odak noktası Yamaoka'nın saltanat, hilafet ve Turancılık üzerine düşüncelerini açığa çıkarmaktır. Bunun yanı sıra Yamaoka'nın Abdürreşid İbrahim ve oğlu Münir ile ilişkileri de irdelenecektir.

Türkiye'nin İç Politikası Hakkındaki Görüşleri

Yamaoka yaptığı seyahatlerin ayrıntılarından 1928 yılında yayımlanan “Bir Kutsal Şehirden Bir Diğesine” (聖都から聖都へ- Seito Kara Seito e)² başlıklı kitabının giriş kısmında bahsetmektedir. Kitabında Kahire, Kudüs ve İstanbul seyahatlerinden söz etmektedir.

Yamaoka birinci seyahatini 1909-1910 yılları arasında yapmış olup Kanagawamaru gemisiyle Kolombo ve Mumbai Limanları'na uğrayarak Cidde'ye gelmiş ve daha sonra Mekke, Medine, Şam gibi şehirleri ziyaret edip Beyrut üzerinden İstanbul'a ulaşmıştır. İstanbul'dan Odesa'ya giden Yamaoka, Moskova'dan Sibirya Demiryolu hattı üzerinden Japonya'ya geri dönmüştür (Yamaoka, 1928: 1). Hac ibadetini bu seyahatinde gerçekleştirmiştir.

Yamaoka kitabında 1912-1920 yılları arasında gerçekleştirdiği ikinci seyahatinden bahsetmektedir. Japonya'dan Sibirya Demiryolları ile Avrupa'ya ulaşan Yamaoka, Fransa'nın Marsilya şehrinde Kuzey Afrika'daki Fas, Cezayir ve Tunus'a gitmiştir. Tunus'tan Avrupa'ya tekrar dönen Yamaoka, Atsutamaru gemisiyle Marsilya'dan Port Said'e ulaşmış olup Kahire ve İskenderiye'ye oradan ise İstanbul'a varmıştır. Birinci Dünya Savaşı'nda Avrupa ve Amerika'nın tamamını gezmiştir (Yamaoka, 1928: 1-2).

Üçüncü seyahatini ise 1923-1927 yılları arasında gerçekleştirmiştir. Yamaoka Japonya'dan Atsutamaru gemisiyle doğrudan Port Said'e gitmiştir. Buradan geçtiği Kahire'de ise bir yıl kalmıştır. Kahire'den iki kez İstanbul'a gelen Yamaoka burada yaklaşık üç buçuk yıl bulunmuştur. İstanbul'dan Napoli şehrine geçen Yamaoka Katorimaru gemisiyle Japonya'ya geri dönmüştür (Yamaoka, 1928: 2-3).

Yamaoka Kōtarō, 1923 yılında Kahire'de bir yıl kalmak için Port Said'deki Japon konsolosluğuna başvurmuştur. Port Said konsolosu Kuroki Tokitarō, 22 Mayıs 1923 tarihinde Japonya Dışişleri Bakanlığı'ndan Yamaoka hakkında bilgi talep etmiştir. Kuroki, eski gazete yazarı Yamaoka'nın faaliyetleri, ideolojisi, Mısır'a gelmesindeki nedenler ve bu seyahati yapmasını destekleyen kişi ya da kurumların olup olmadığı konularının araştırılmasını talep etmiştir (JACAR, Ref.B12081581300, 2).

Japonya Dışişleri Bakanlığı konuyla ilgili araştırmayı Japonya İçişleri Bakanlığı'ndan talep etmiş olsa da 6 Aralık 1923 tarihinde gelen cevapta Yamaoka ile ilgili belgelerin Büyük Kanto Depremi sonrası meydana gelen yangın felaketi nedeniyle kaybolduğu bildirilmiştir (JACAR, Ref.B12081581300, 5). Bu belgeden anlaşılacağı üzere Yamaoka'nın Mısır'a gelişi konusunda Japon resmî makamlarının en azından Dışişleri Bakanlığı'nın bilgisi yoktur. Dolayısıyla bu tarihte Yamaoka'nın Dışişleri Bakanlığı'na bağlı olarak çalıştığı söylenemez. Bu açıdan bakıldığında Esenbel'in 2004'te yaptığı çalışmaya göre Kara Ejder Cemiyeti üyesi olan Yamaoka bu seyahatleri cemiyetin desteğiyle gerçekleştirdiği düşünülebilir.

Yamaoka, Türkiye'de bulunduğu dönemde Japonya'nın Türkiye maslahatgüzarı Hanaoka Shirō'ya 6 Mayıs 1925 tarihinde “Türkiye'nin İç Siyaseti ve Dış Politikası” ve 7 Ekim 1925 tarihinde ise “Türkiye'nin Ulusal Karakteri ve Japonya'ya Yönelik Tutumları” başlıklı iki ayrı rapor göndermiştir.³ Hanaoka ise bu raporları Japonya Dışişleri Bakanlığı Avrupa-Amerika masası başkanı Hirota Kōki'ye iletmıştır.

“Türkiye'nin İç Siyaseti ve Dış Politikası” başlıklı rapor İç Siyaset ve Dış Politika olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Raporun İç Siyaset ile ilgili bölümü, I. Dönemin Kabinesi, II. Yasama Organı, III. Sultan ve Halifelik, IV. Azınlıklar ve Mübadele, V. İstanbul'un Mevcut Durumu olmak üzere beş alt başlıktan oluşmaktadır. Dış Politika ile ilgili bölüm ise; I. Türkiye-Japonya İlişkileri, II. Türkiye-İngiltere İlişkileri, III. Türkiye-Fransa

² Yamaoka'nın kitabı Japonya Ulusal Meclis Kütüphanesi'nde bulunmaktadır. National Diet Library Online sitesinden online olarak yararlanılabilir. <https://dl.ndl.go.jp/pid/1174796>

³ Yamaoka'nın 6 Mayıs 1925 tarihinde Dışişleri Bakanlığı'na gönderdiği “Türkiye'nin İç Siyaseti ve Dış Politikası” rapor 49 sayfadan oluşmakta olup Japonya Dışişleri Bakanlığı arşivinde bulunmaktadır. Japan Center for Asian Historical Records (JACAR) online arşivinden B03050302900 referans numarasıyla ulaşılabilir. Japonya Dışişleri Bakanlığı'na 7 Ekim 1925 tarihinde gönderdiği “Türkiye'nin Ulusal Karakteri ve Japonya'ya Yönelik Tutumları” başlıklı rapor 41 sayfa olup Dışişleri Bakanlığı Arşivi'nde bulunmaktadır. Japan Center for Asian Historical Records (JACAR) online arşivinden B03050303100 referans numarasıyla ulaşılabilir.

İlişkileri, IV. Türkiye-İtalya İlişkileri, V. Türkiye-Rusya İlişkileri, VI. Türkiye-Almanya İlişkileri, VII. Türkiye'nin Balkan Ülkeleri ile İlişkileri, VIII. Türkiye-Amerika İlişkileri, IX. Türkiye-İran İlişkileri, X. Türkiye-Macaristan İlişkileri, XI. Türkiye ile İslam Ülkeleri İlişkileri adlı alt başlıklardan oluşmaktadır (JACAR, Ref.B03050302900).

Yamaoka raporun başlangıç kısmında İsmet İnönü'nün rahatsızlanması üzerine yeni kurulan Ali Fethi Okyar hükümeti hakkında bilgi vermektedir. Ali Fethi Okyar ile ilgili olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin ilk meclis başkanı olduğunu Musul meselesinin çözümü için İstanbul, Cenevre ve Brüksel toplantılarına komisyon başkanı olarak katıldığını belirtmektedir (JACAR, Ref.B03050302900: 3). Ayrıca, bu yeni kabinenin İsmet İnönü kabinesiyle aynı ekseninde olduğuna dikkat çekmektedir.

Yamaoka Türkiye Cumhuriyeti'nin yasama organının Türkiye Büyük Millet Meclisi olduğunu ve bu mecliste seçimlerle belirlenen toplam 227 milletvekili olduğunu belirtmektedir. Bu seçimlerde mecliste 147 milletvekiline sahip Cumhuriyet Halk Fırkası'nın Türkiye'nin iç ve dış politikasını istediği gibi şekillendirdiğini buna karşılık muhalefette Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası olduğuna değinmiştir (JACAR, Ref.B03050302900: 3-5).

Hükümet ile ilgili olarak, Cumhuriyet Halk Fırkası'nın "Meclisin çoğunluğunu elinde bulundurmaktadır. Savaşta kazanılan zafer sarhoşluğuna kapılan yeni Türkler olup önce saltanatı, daha sonra hilafeti ortadan kaldıran, Türkiye'yi saf bir cumhuriyet haline getiren ve Pan-İslamist hareketlere tamamen karşı bir partidir. Avrupalılaştırma taraftarıdır." (JACAR, Ref.B03050302900: 4) diye betimlemektedir. Yamaoka raporunda bunun nedenini "Kemal Paşa'yı destekleyenler, bir zamanlar dünyaya hükmeden Osmanlı İmparatorluğu'nun gerilemesinin esas nedeninin sultanların kötü yönetiminden kaynaklandığına ve sultanın yürüttüğü Türkiye'nin iç ve dış politikasının Büyük Güçler'e çıkar sağlamak amaçlı bir komplonun merkezinde olduğuna inanmaktadır. Sultan, Türkiye'nin yükselişi ya da yenilgisini engellemek için son muharebe olan Türk-Yunan Savaşı'nda bile Kemal Paşa'nın zafetine hiçbir katkı sağlamamış Büyük Güçlerin kuklası haline gelmiştir" (JACAR, Ref.B03050302900: 6) ifadesiyle, Sultanın Avrupalı Devletlerle iş birliği yapmasında, Gazi Mustafa Kemal'in Kurtuluş Savaşı'nda İstanbul hükümeti tarafından desteklenmemesinde bulmaktadır.

Yamaoka raporunda hilafetin kaldırılma süreci hakkında da bilgilere yer vermektedir. Buna göre; "Kemal Paşa, Osmanlı hanedanından birini halife ilan etmişti fakat, saltanat taraftarlarının sultanı yeniden iktidara getirmeye yönelik faaliyetlerde bulunması nedeniyle halifenin bütçe talebi 3 Mart 1924'te reddedildi. Ertesi gün ise halife sınır dışı edildi. Din ve devlet işleri ayrıldı. Böylece gerçek bir cumhuriyet ilan edildi" (JACAR, Ref.B03050302900: 7) Yamaoka'ya göre hilafet ilk başta korunmak istenmişse de cumhuriyete karşı olan, Osmanlı hanedanının devam etmesini isteyenlerin halifelik makamından yararlanarak bu durumu kötüye kullanma ihtimaline karşı halifelik kaldırılmıştır. Saltanatın kaldırılmasından sonra yaklaşık bir yıl kadar II. Abdülmecid'in halifeliği devam etmiş olsa da görev yaptığı sürede halkın tutumu ve halifeliğin etkisinin tehdit oluşturup oluşturmayacağına gözlemlendiği düşünülebilir.

Yamaoka saltanatın kaldırılmasının halk tarafından sultanın işlediği büyük kabahatlerin bir sonucu olarak görüldüğünü, olumlu karşılandığını ve çoğunluğun Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal'in kararını desteklediğini belirtmektedir. Fakat hilafet ile ilgili olarak Yamaoka'nın yorumu farklıdır. Yamaoka'ya göre halifelikle dünyadaki üç yüz milyon Müslümana nüfuz edebilecekken makamın kaldırılmasıyla Türkiye'nin eski gücünü yitirdiğini Anadolu'da küçük bir Balkan ülkesi hüviyetine büründüğünü düşünmektedir. Yamaoka hilafetin kaldırılmasının bir diğer etkisini ise aşağıdaki gibi yorumlamaktadır.

"Öteden beri izole olan sultancı ihyacı hizip ile halifeye inanan ve onunla hayatı ve ölümü paylaşmak isteyen Pan-İslamist hareketle birleşmesini teşvik etti ve bu hizipler de Jön Türkler ile güçlerini birleştirdi. Mevcut Kemalist hükümet, hükümeti devirmek için ivme yaratmaya çalışan tüm bu saltanat taraftarlarına, Pan-İslamistlere ve onlarla bir şekilde bağlantısı olanlara yoğun baskı uyguluyor ve onları ülkeden atıyor" (JACAR, Ref.B03050302900, s.7)

Yamaoka hilafetin kaldırılmasıyla az sayıdaki saltanat taraftarları ve Jön Türklerin kalıntılarının hükümeti düşürmek için Pan-İslamistler ile ortak faaliyetlerde bulunduğunu ve bu nedenle Mustafa Kemal'in bu tür girişimleri önlemek amacıyla sert önlemler almak zorunda kaldığını belirtmektedir. Yamaoka'da bu kısıtlamalardan etkilenmiştir. Konuyla ilgili olarak;

⁴ Yamaoka'nın raporunda Gazi Mustafa Kemal Atatürk, Kemal Paşa olarak anılmıştır; makalede ise soyadı kanununun 2 Ocak 1935 tarihinde yürürlüğe girmesi nedeniyle Gazi Mustafa Kemal ya da Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal olarak ifade edilmiştir.

“Mevcut hükümet tarafından kara listeye alınma talihsizliğini yaşamamın nedeni, birçok arkadaşımın bu kara listede olması ve mevcut hükümetinin iktidar partisinden yalnızca bir temsilci ile tanışıklığının olmasındandır. Ancak şu anda askerî ajanlık, hatta devlet ajanı olmakla suçlandığım için hareketlerim konusunda çok dikkatli davranıyorum ve Kemal Paşa ile arkadaşlarının şüphelerini ortadan kaldırmak için elimden gelen her şeyi yapıyorum, ancak bu durum yukarıda da belirttiğim üzere Türklerin Japonya’ya şüphe ve kıskançlıkla bakmalarından kaynaklanıyor. Bu yüzden şüphelerini kolayca gideremememe gerçekten üzülüyorum” (JACAR, Ref.B03050302900, s.8)

Yamaoka’nın Pan-İslamist ya da Pan-Asyacı ajandası nedeniyle hilafet ya da saltanat taraftarlarıyla birlikte hareket ettiği şüphesiyle Türkiye Cumhuriyeti tarafından faaliyetlerinin sıkıca gözlemlendiği anlaşılmaktadır. Yamaoka Japonya’nın Türkiye elçiliği personelinin saltanat taraftarları ve Pan-İslamist aktivistlere mümkün olduğunca uzak durması gerektiğini, aksi halde elçilik personelinin de kara listeye alınabileceğini bu nedenle Japonya ile Türkiye arasındaki diplomatik ilişkiler üzerinde olumsuz etki yaratabileceği konusunda uyarmıştır.

Yamaoka kara listeye alınmasının Abdürreşid İbrahim ve oğlu Münir’in neden olduğunu düşünmektedir. Yamaoka, Abdürreşid İbrahim ile Tevhid-i Efkâr gazetesini ziyareti etmesi nedeniyle faaliyetlerinden şüphelenildiğini ve takibe alındığını belirtmektedir. Yamaoka’nın faaliyetlerinin gözlemlenmesi İstanbul’da bulunduğu dönemde de devam etmiştir. Yamaoka’ya göre İbrahim, onun hükümete yaklaşmasına izin vermeyerek Türk hükümetine Japonya’nın Pan-İslamist hareketi ve hilafeti desteklediğine dair bir izlenim vermeye çalışmıştır.

“Her ne kadar Pan-İslamist hareketin önemli bir figürü olarak bilinen ve benim yakından tanıdığım Tatar İbrahim’in büyük oğlu Münir’i elçiliğimize tanıtmaktan başlangıçta kaçınmış olsam da baba ve oğlunun bir geliri olmaması nedeniyle elçiliğimizle tanıştırdım. Kendisini tanıtmadan önce ise mevcut Türk hükümetinin onayını almak için Dışişleri Bakanlığı danışmanı Kâmil Bey’in onayını aldım. Fakat onları desteklemeyi bırakır bırakmaz tavırlarını değiştirdiler. Önceden gördükleri iyiliği görmezden geldiler ve beni sabote etmeye başladılar. Ancak görünen o ki benimle elçiliğimiz arasında özel bir ilişki varmış gibi hükümet kaynaklarını bilgilendirerek Japonya ile Türkiye arasındaki diplomatik ilişkilere müdahale etmeye kalkışıyorlar. Şu anda, elçiliğimiz üzerindeki yanlış kanıları ortadan kaldırmamız, Ankara hükümetinin onayını almamız ve bu yanlışları tamamen gidermemiz, Japonya ile Türkiye arasındaki diplomatik ilişkiler açısından son derece önemli olduğuna inanıyorum.” (JACAR, Ref.B03050302900, ss. 14-15)

Yamaoka Japonya elçiliğinin Abdürreşid İbrahim ve oğlu Münir ile ilişkilerinin olmadığını, Japonya’nın Pan-İslamist ajandasının olmadığını Türkiye hükümetine açıkça anlatılmasının Türk-Japon ilişkilerinin geleceği açısından önemli olduğunu tavsiye etmektedir. Yamaoka ayrıca kendisinin bir gazeteci olduğunu Türk hükümetine bildirilmesini aksi halde;

“Önceden Münir’i işe aldığım da baba ve oğul elçiliğimiz ile Pan-İslamist hareket arasında özel bir ilişki olduğu izlenimini vererek komplolarını sürdürürlerse Ankara hükümetinin şüpheleri iyiden iyiye artacaktır. Böyle olması durumunda, sadece Japonya ile Türkiye arasındaki diplomatik ilişkiler değil aynı zamanda Pan-İslamist hareketten nefret eden Büyük Güçler de Japonya’ya şüpheyle yaklaşacaktır. Bunun Japon dış politikasına vereceği zararın ölçülemez olacağına inandığım için Münir’i işten çıkararak Türk hükümetinin İstanbul’daki dış politika danışmanı Nusret Bey’e birkaç dil bilen bir Türk vatandaşını işe almak için danışılmasıyla Ankara hükümetinin bize karşı güveni sağlanacaktır ve bunun sonucunda dolaylı olarak elçiliğimiz pek çok fayda elde edecektir” (JACAR, Ref.B03050302900, ss. 17-18)

Yamaoka Japonya elçiliğine Abdürreşid İbrahim ve oğlu Münir ile ilişkilerin kesilmesinde fayda olduğunu tavsiye etmiştir. Yamaoka raporunda Pan-İslamizm ile ilgili de bilgiler vermekte hareketin en stratejik bölgesi olan Arabistan yarımadasının İngiliz nüfuzu altında olması ve ikinci en önemli bölge olan Türkiye’de ise hilafetin kaldırılmasıyla Pan-İslamist hareket idealinin en az yarım asır içerisinde gerçekleşemeyeceğini öngörmektedir. Yamaoka, bu nedenlerden dolayı hareketten pratik olarak yararlanılabileceğini düşündüğü Uzak Doğu, Orta Asya ve Güneydoğu Asya’ya odaklanmak istemektedir.

Türkiye Japonya ilişkilerine de değinen Yamaoka;

“Japonya ile Türkiye arasındaki ilişkilere gelince, iki ülke savaş öncesinde kapitülasyonlar sorunu nedeniyle anlaşmaya varamadı. Dostluk antlaşmasına varılmadan Büyük Savaş patlak verse de iki ülke arasındaki ilişkiler güvenli bir seviyedeydi. İki ülkenin Rusya ile ilişkilerinde ortak paydada olduğundan

ilişkilerimiz aslında dostluk anlaşmamız olan ülkelere göre daha dostaneydi. Fakat ne yazık ki Avrupa Savaşı'nda karşı tarafta yer aldılar. Savaşın sonra diplomatik ilişkiler yavaş yavaş ısındı. Macarlarla birlikte sözde Turan İttifakı'nı savunanlar ve Japonya ile daha yakın siyasi ve ekonomik ilişkiler kurmak isteyenler var, ancak bu düşünceler sadece aydın sınıfta hakimdir. Halkın çoğunluğu, özellikle de gençler, genel olarak Kurtuluş Savaşı zaferinin heyecan ve mutluluğu içerisinde. Biz Japonlara tepeden bakıyorlar ve Avrupalılaşıma arzusu var” (JACAR, Ref.B03050302900, ss. 15-16)

Yamaoka Türk-Japon ilişkilerini Osmanlı Dönemi'nden itibaren irdeleyerek iki ülke arasındaki kapitülasyonlar konusundaki anlaşmazlıklar nedeniyle dostluk anlaşmasının imzalanmadığını, ancak Rusya'ya karşı ortak çıkarları olması nedeniyle iyi ilişkiler sürdürdüğünü belirtmektedir. Birinci Dünya Savaşı sonrasında ise iki ülke arasındaki ilişkiler gelişerek daha da yakın siyasi ve ekonomik ilişkiler kurulduğuna dikkat çekmektedir.

Yamaoka'nın hükümetin iç politikası hakkında üzerinde durduğu bir diğer konu ise Türk basınıdır. Yamaoka Türkiye'de yayın yapan gazeteler hakkında yorumlarda bulunmuştur. Türkiye'deki gazeteleri “Tanin (tarafsız), İkdam (tarafsız), Tevhid-i Efkâr (Pan-İslamist/hükümet karşıtı), Vatan (tarafsız), Vakit (tarafsız), Cumhuriyet (yarı resmî), İleri (iktidar partisi gazetesi), Akşam (tarafsız), Son Telgraf (Hükümet Karşıtı), Tok Ses (hükümet karşıtı)” (JACAR, Ref.B03050302900, s. 14) olarak tanımlamaktadır. Ayrıca, Tanin, İkdam, Vatan ve Tevhid-i Efkâr gazetelerini ise muhafazakâr ve Japonya'ya yakın gazeteler olarak betimlemektedir.

Yamaoka, Türkiye'deki azınlık sorunuyla ilgili de değerlendirmelerde bulunmuştur. Özellikle nüfus mübadelesi üzerinde duran Yamaoka Kurtuluş Savaşı'nda elde edilen zaferle Müslüman olmayan Yunan, Yahudi ve Ermenilerin tehcir edildiğini belirterek azınlıkların Türkiye'ye verdiği zararlara dikkat çekmektedir.

“Türkiye millî savunma açısından ülke içerisindeki azınlık etnik grupların ihanetlerinin yol açacağı zararların önüne geçmeyi başardı. Fakat, Türkler geleneksel olarak biz Japonlar gibi tarımı milletin temel geçim kaynağı olarak görmekte ticareti küçümsemektedir. Bu azınlıkların sınır dışı edilmesi Türk ekonomisi üzerinde büyük bir etki yaratacaktır. Bu tehcirden büyük ölçüde etkilenecek olan üç etnik grup özellikle Ermeniler intikam almak için Kemal Paşa'nın emrindeki kilit görevlerde bulunan yetkililere saldırmanın yanı sıra her türlü zararlı faaliyette bulunuyorlar. Gizliden gizliye saltanat ve hilafet taraftarları ve Pan-İslamistler ile uyum içinde hükümeti yıkmaya yönelik komplo kurduklarından bu politikanın uygulanması Türkiye için çok önemli bir karardır” (JACAR, Ref.B03050302900, s. 9)

Yamaoka, saltanat ve hilafeti kaldırmasının yanı sıra Lozan Barış Anlaşması kapsamında uygulanan nüfus mübadelesinin, Mustafa Kemal'in Türkiye Cumhuriyeti'nin geleceği için verdiği en önemli üç karar olduğunu düşünmektedir. Bunun nedenlerinden biri olarak azınlıkların Avrupalı Büyük Güçlerin Türkiye içerisindeki piyonları gibi hareket ederek Türk dış politikasına zarar verdiklerine dikkat çekmektedir (JACAR, Ref.B03050302900: 9). Yamaoka yukarıda sıraladığı nedenlerden dolayı Japonya'nın Türkiye elçiliğini azınlıkların faaliyetlerine karşı oldukça temkinli davranması gerektiği konusunda uyarılmaktadır.

Türkiye'nin Dış Politikası Hakkındaki Görüşleri

Yamaoka Türkiye'nin iç siyasetindeki gelişmelerle beraber dış politikası hakkında analizlerini de Japonya Dışişleri Bakanlığı'na bildirmiştir. Yamaoka Türkiye'nin dış politikası başlıklı bölümün giriş kısmında Türkiye'nin Romanya, Polonya ve Finlandiya ile birlikte Rusya karşıtı blokta olmasının Japonya'nın çıkarlarıyla uyumlu olacağını düşündüğü görülmektedir. Türkiye'nin bu üç ülkeyle iyi ilişkiler geliştirdiğini özellikle de Polonya ile daha yakın ikili ilişki kurma çabası içinde olduğunu bu nedenle Türkiye'nin bu blokta yer alacağına dair çıkarımda bulunmaktadır (JACAR, Ref.B03050302900: 19). Türkiye'nin Rusya karşıtı blokta yer almasına yönelik olarak Japonya elçiliğinin faaliyetlerde bulunmasının faydalı olacağını düşünmektedir.

Yamaoka'nın bir diğer dikkat çektiği konu ise Türkiye'nin İtalya ve Rusya ile gizli ittifak kurduğuna dair söylentilerdir. Yamaoka gizli anlaşma söylentileri ile ilgili kesin bir bilgiye sahip olmadığını gazetelerde yer alan haberlerde bu tür bilgiler bulunduğunu belirtse de bunun İngiltere ile devam eden Musul sorunu görüşmelerine yönelik bir manevra olduğunu analiz etmektedir (JACAR, Ref.B03050302900: 19).

Yamaoka Türkiye'nin İngiltere ile ilişkilerinin gelişmesinde Musul sorununun en büyük engeli teşkil ettiğini belirtmektedir. Musul sorununun çözümü için iki ülke komitesinin 19 Mayıs 1924 tarihinde İstanbul'da gerçekleştirilen görüşmelerden sonra Cenevre ve Brüksel'de iki kez toplanmasına rağmen henüz bir karara varılmadığının

altını çizmektedir. Bu görüşmeler neticesinde sonuç olarak kararın Milletler Cemiyeti'ne bırakıldığını bu kapsamda İsveç ve Macar komite üyelerinin Bağdat Demiryolları'yla bölgeye gitmekte olduğunu yakın zamanda karar vereceklerini öngörmekle beraber Musul sorununun iki ülke arasında kolay kolay çözülemeyeceğini düşünmüştür (JACAR, Ref.B03050302900: 20). Yamaoka'nın raporunda komisyonda yer alan Belçikalı üye hakkında ise bir bilgi bulunmamaktadır. Bilindiği üzere Türkiye'nin katılmadığı Milletler Cemiyeti 16 Aralık 1925'te Brüksel Hattı'nın kuzeyini Türkiye'ye, güneyini ise Irak'a bırakma kararı almış ve Musul Irak'a bırakılmıştır (KILIÇ, 2008: 336).

Yamaoka Musul sorununun çözülmesiyle iki ülke arasındaki ilişkilerin gelişebileceğini belirtmektedir. Türk aydınlarının da İngiltere ile yakın ilişkiler kurulması konusunda Japonya'nın İngiliz-Japon İttifakı sayesinde elde ettiği başarıları örnek gösterdiğine dikkat çekmektedir (JACAR, Ref.B03050302900: 22). Ayrıca, İngiltere'nin Fransa'dan sonra Türkiye'ye en çok yatırım yapan ikinci ülke olduğu, Anadolu'da tamamlanan ve tamamlanma aşamasında olan demiryollarından İzmir-Aydın, Mudanya-Bursa, Mersin-Adana hatlarını bu yatırımlar arasında göstermiştir.

Yamaoka Türkiye-Fransa ilişkileri için geçmişten beri iyi durumda olduğunu belirterek Fransızların Osmanlı Devleti döneminden itibaren misyonerlik okullarının Türkiye'de bulunmasına önem atfetmektedir. Fransız okullarının diğer yabancı okullardan daha iyi eğitim verdiğini Türkiye'nin aydın kesiminde Fransız ekolünden gelenlerin çok fazla olduğuna dikkat çekmektedir. Bu nedenle Türkiye'de Fransızcanın neredeyse ikinci dil olarak kullanıldığını devlet okullarında ise seçmeli ikinci dil olarak Fransızcanın düşünüldüğünü belirtmektedir (JACAR, Ref.B03050302900: 23).

Bilindiği üzere Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun 3 Mart 1924 tarihinde kabulü ile eğitimde birliği hedeflenerek din eğitimi veren okullar kapatılmıştır. Fransız okulları da dini propaganda yaptıkları gerekçesiyle kanun hükümlerine tabi tutulmuştur (Baykal, 1991: 496). Yamaoka bu kapsamda yabancı misyonerlik okullarının da kapatıldığını bu konuda yabancı ülkeler arasında Fransa'nın en çok rahatsızlık duyduğunu belirtse de eylül ayında din eğitiminin verilmemesi koşuluyla okulların tekrar açılmasıyla iki ülke arasındaki okul sorununun çözüldüğüne dikkat çekmiştir (JACAR, Ref.B03050302900: 25).

Yamaoka'nın Türkiye-Fransa ilişkilerinde üzerinde durduğu diğer husus Hatay sorunudur. Türkiye'nin Lozan Anlaşması'nın imzalanmasına kadar İngiltere ile Musul'da, Fransa ile Adana'da askerî çatışmaların devam ettiğini anlaşmanın imzalanması ve Édouard Herriot hükümetinin ılımlı politikaları nedeniyle ilişkilerin geliştiğine değinmektedir. Fakat Fransa'nın 10 Ocak 1925 tarihinde İskenderun ve Antakya'yı ilhak etmesine Türk halkının ve hükümetinin büyük tepki gösterdiğini, Hatay sorununun iki ülke arasındaki en büyük sorun olmakla beraber iki ülke arasındaki iyi ilişkiler nedeniyle Musul sorununa göre daha erken çözüm bulunacağını öngörmektedir. Yamaoka General Mougin'in Ankara'da Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal ile görüşmesinin iki ülke iyi ilişkilerinin devam ettiğine dair ipucu verdiğini düşünmektedir (JACAR, Ref.B03050302900: 24).

Fransa'nın Türkiye'ye en çok yatırım yapan ülke olmasının yanı sıra alacaklı olması nedeniyle Türkiye'nin barış ve gelişimini en çok arzulayan ülkelerden birinin Fransa olduğunu belirtmektedir. Yamaoka Türkiye'nin Rusya karşısı blokta yer alması ya da Balkan ülkeleriyle Fransa'nın önderliğinde bir oluşumda olmasının Japonya ve Fransa'nın çıkarları açısından faydalı olacağını düşünmektedir. Yamaoka'ya göre General Mougin'in Türkiye'ye gönderilmesi Türkiye'nin İtalya ve Rusya ile ittifak kuracağı yönündeki söylentilerden kaynaklanmakta olup bunun önüne geçilmesine yöneliktir (JACAR, Ref.B03050302900: 24).

İtalya-Türkiye ilişkileri, Musolini'nin mecliste yaptığı "İtalya'nın geleceği doğudadır" konuşması Türkiye'de dikkat çekmiş, 1925 yılı Mayıs ayında İtalya'nın Rodos'a asker çıkarması nedeniyle gerginleşmiştir. Yamaoka bu gelişmeler karşısında Başbakan İsmet Paşa'nın İtalya'nın asker çıkarmasını Türkiye'ye dostane bir tutum olduğuna dair gazetecilere verdiği demeçle İngiltere ve Fransa'yı dizginlemeye ve gözdağı vermeye yönelik olduğunu analiz etmektedir (JACAR, Ref.B03050302900: 25). Ayrıca, bu demeçten sonra Türkiye'deki gazetelerde İtalya'nın Rodos'a asker çıkarmasıyla ilgili olumsuz yazılar yazılmadığına dikkat çekmektedir. Bu olay ve sonrasında İsmet İnönü'nün parti toplantısında Türkiye'nin Rusya ve İtalya ile ilişkilerinin çok iyi konumda olduğunu söylemesi, üç ülke arasında gizli ittifak kurulduğuna dair düşünceleri kuvvetlendirmiştir. Yamaoka İtalya'nın Türkiye'de ticari faaliyetlerini artırdığını, yeni banka şubesi açtığını belirterek İtalya'nın Musolini yönetiminde Yakın Doğu ve Orta Asya'daki ticari faaliyetlere ağırlık verdiğini analiz etmektedir. Bu nedenlerle İtalya'nın Türkiye'deki faaliyetlerinin dikkatle takip edilmesinin gerekli olduğunu savunmaktadır (JACAR, Ref.B03050302900: 26).

Rusya ile ilişkileri ile ilgili olarak, Rusya'nın Kurtuluş Savaşı'nda aktif bir şekilde Türkiye'ye yardımda bulunduğunu belirten Yamaoka, Rusya'nın bu yardımları Türkiye'de komünizm ideolojisinin benimsenmesi amacıyla gerçekleştirdiğini düşünmektedir. Fakat Türkiye'nin politikasının Kurtuluş Savaşı zaferiyle değiştiği Türk halkının İslam öğretisinin veraset ve mülkiyet haklarına önem vermesini, bunu hiçe sayan komünizm ile uyuşamayacağına neden göstererek Rusya'nın bu yöndeki faaliyetlerinin boşa çıkacağını öngörmektedir.

Türkiye'nin komünizmi yayma faaliyetlerinde bulunanları sınır dışı etmeye başlamasıyla Rusya'nın misilleme olarak Kafkasya ve Karadeniz kıyılarında yaşayan Türklere baskı uyguladığını, Türkiye'nin ise Komünist Parti üyelerini sınır dışı ederek Rusya'ya karşılık verdiğini belirtmektedir. Yamaoka iki ülke arasındaki ilişkilerin 1924 yılı baharına kadar gerginleştiğini, ancak Türkiye Dışişleri Bakanlığı'ndan Kâmil Bey'in 1924 yılı temmuz ayında Rusya'yı ziyaretiyle yatıştığını gözlemlemiştir (JACAR, Ref.B03050302900: 26-27). Türkiye'nin komünist faaliyetlerde bulunanlara baskı uygulamaya devam ettiğini belirten Yamaoka Türkiye'de aradığını bulamayan Rusya'nın Balkanlar'ı komünistleştirme politikasına ağırlık verdiğini analiz etmiştir (JACAR, Ref.B03050302900: 28). Bu anlamda Balkanlarda komünist ideolojiyle mücadele eden tek ülkenin Türkiye olduğuna dikkat çekmiştir.

Yamaoka, Osmanlı Devleti döneminde Almanya ile gelişen iyi ilişkiler Birinci Dünya Savaşı sonrasında Enver Paşa'nın Buhara'ya sürgün edilmesi ve liderlik ettiği Jön Türkler'in gözden düşmesiyle Alman yanlılarının seslerinin kesildiğini belirtmektedir. Savaş sonrası Türkiye-Almanya ilişkilerinin iyi olmadığını belirten Yamaoka, Almanya'nın Bağdat demiryolları ile asıl amacının Türkiye'yi ilhak etmek olduğuna dair algının oluştuğunu analiz etmektedir. Almanya'nın savaşta büyük kayıplar yaşamasının siyasi nüfuzunu kaybetmesine neden olduğunu, ancak savaş döneminde Almanya'nın gücüne saygı duyan bürokratların özellikle orduda azımsanamayacak ölçüde bulunduğuna dikkat çekmektedir. Yamaoka, son zamanlarda Türkiye'nin denizaltı ve savaş gemisi alımı ve tamiratını kapsayan ihale konusunda Alman-İngiliz çekişmesinin sergilendiğini, tamir için Almanya'yla anlaşıldığını, satın alma konusunun hala değerlendirme aşamasında olmasına rağmen %60 ihtimalle Almanya'dan alım yapılacağına dikkat çekerek iki ülke arasındaki ekonomik ilişkilerinin hızla geliştiğini analiz etmiştir (JACAR, Ref.B03050302900: 29). Yamaoka'nın belirttiği üzere Almanya'ya iki denizaltı siparişi verilmiştir (Alkan, 2021: s 435). Yamaoka, iki ülke arasında gelişen ekonomik ve ticari ilişkilere dikkat çekmektedir. Fakat, Almanya'nın Osmanlı Dönemi'nde sergilenen özel ilişkilerin yeniden canlanmasına yönelik talebine Türkiye Cumhuriyeti'nin uzak durduğunu düşünmektedir. Yamaoka saltanat taraftarları ile Pan-İslamistler arasında Almanya hayranlarının çoğunlukta olduğunu Jön Türkler ve İttihat Terakki Partisi kalıntılarının da yine Alman taraftarı olması nedeniyle diplomatik açıdan Almanya'yla ilişkilere temkinli yaklaşıldığına dikkat çekmiştir (JACAR, Ref.B03050302900: 29).

Yamaoka'nın üzerinde durduğu bir diğer husus ise Japon-Rus-Alman gizli anlaşması ile ilgili söylentilerin Japonya'nın Türkiye elçisinin Alman ve Rus meslektaşlarıyla görüşmeleri nedeniyle ortaya çıkmasıdır. Bu yönde söylentilerin Türkiye-Japonya ve Türkiye-Almanya ilişkilerini etkileyeceğinden dolayı dikkatli davranılması gerektiğini düşünmektedir. Bu kapsamda Abdürreşid İbrahim'in oğlu Münir'in tavsiyelerine uyararak diğer elçilikleri ziyaret etme gibi durumlardan kaçınılması gerektiğini, aksi halde Japonya-Almanya ile saltanat taraftarları arasında bir bağlantı olduğuna dair izlenimin oluşmasından kaçınılamayacağı konusunda elçiliği uyarmıştır. Yamaoka, bu nedenlerden dolayı Münir'in iş akdine son verilmesi gerektiğini tekrar dile getirmektedir (JACAR, Ref.B03050302900: 30).

Türkiye'nin Balkan Ülkeleri ile ilişkilerine de değinen Yamaoka Yunanistan ile ilişkiler konusunda uzun uzadıya yazmaktadır.

“Türkiye'nin Balkan Ülkeleri arasında en pürüzlü ilişkileri geçmişten beri Yunanistan iledir. Lozan Antlaşmasıyla iki ülkenin görevlendirdiği mübadele komitesi tarafından Türkiye'deki Yunanlılar ile Yunanistan'daki Müslüman Türklerin nüfus değişimi yapılmaktadır. Türkiye Anadolu'daki Yunanlıların, Yunanistan ise Selanik ve çevresindeki Türklerin ayrılmasını emretmiştir. İstanbul ve Trakya'daki iki ülke halkı mübadeleye başlamış olsa da her iki ülkenin zorunlu göç, yasadışı hapis ve mal varlığına el koyma gibi uygulamaları nedeniyle mübadele durma noktasına gelmiştir. Bu diplomatik sorunlar 1924 yılı kasım ayında Brüksel'de gerçekleştirilen Musul toplantısında Türk ve Yunan tarafının Milletler Cemiyeti'ne başvurusuna neden olsa da elçimiz İshii'nin tavsiyesiyle iki ülke arasında anlaşma tekrar sağlanmıştır” (JACAR, Ref. B03050302900, ss. 32-32)

Yamaoka Türk-Yunan ilişkilerinde en önemli sorunlardan birinin nüfus mübadelesi olduğuna değinerek mübadelelenin uygulanmasının zaman alacağını öngörmüştür. İki ülke arasındaki diğer bir anlaşmazlık ise Ortodoks patrikhanesi sorunudur. İstanbul patriği Konstantin'in ülkeyi terk etmesi istenmiş 30 Ocak 1925 tarihinde Selanik'e gönderilmiştir. Yamaoka bunun nedeni olarak Moskova patriği Simon ile Konstantin arasında yazışmaların olduğunu ve bu kapsamda Konstantin'in komünist harekete destek vermekte olmasının yanı sıra Yunan hükümetine gizlice istihbarat sağladığının ortaya çıkmasını belirtmektedir (JACAR, Ref.B03050302900: 32).

Raporda, Türk-Bulgar ilişkileri için dışarıdan bakıldığında iyi ilişkiler gözlemlense de Türkiye'nin bu ilişkilerde çekimser davrandığını belirtmektedir. Yamaoka, Bulgaristan'ın Dedeağaç limanından Ege Denizi'ne ulaşma arzusu nedeniyle Bulgar-Yunan ilişkilerinin Türkiye tarafından yakından izlendiğini belirtmektedir. Bulgar başbakanı Tsankov'un Belgrad ve Bükreş ziyaretiyle Makedonya sorununun azaldığını bu sayede Balkan İttifakı ideoline bir adım daha yaklaşıldığını analiz etmektedir.

Romanya ile olan ilişkilerle ilgili olarak ise Rus tehdidinin devam ettiği ülkenin Fransa önderliğinde Rus karşıtı blok oluşturmak için Çekoslovakya ve Yugoslavya ile birlikte Balkan Küçük Antantını oluşturduğunu ve bu kapsamda Japonya'yla da yakın ilişkiler kurmaya çalıştığına değinmiştir. Japonya'nın Milletler Cemiyeti ile birlikte Besarabya'nın Romanya'ya ait olduğu tezini kabul etmesi ve Rusya ile Japonya arasında üçüncü bir ülkenin dahil olduğu bir savaşta tarafsızlığı koruyacağına dair varılan anlaşma nedeniyle Avrupalı Güçlerin rahatsızlık duyduğunu belirtmektedir. Yamaoka Rusya ile Romanya arasında bir savaş olması durumunda Milletler Cemiyeti üyesi Japonya'nın tutumunun merak konusu olacağına dikkat çekmektedir (JACAR, Ref.B03050302900: 35-36).

Balkanlarda komünist ideolojinin yaygınlaştığını vurgulayan Yamaoka, Rusya'nın İngiltere, Fransa ve Almanya'da başarısız olması nedeniyle Enternasyonal'in Balkan bürosunu Avusturya'nın Viyana şehrinde kurduğunu ve burada Balkanlarda komünist ideolojinin benimsenmesi için büyük çaba harcadığına değinmektedir. Komünizmin Türkiye dışındaki diğer Balkan devletlerinde bazı başarılar elde ettiğini, çiftçi ve maden işçilerinin arasında yaygınlaştığını hatta Romanya'da çiftçileri kıskırtarak Romanya hükümetini düşürmeye çalıştıklarına dikkat çekmektedir. Yamaoka, Rusya'nın Balkan ülkelerindeki faaliyetleriyle bu ideolojinin en yaygın olarak Yugoslavya'da başarıya ulaştığını belirtmektedir (JACAR, Ref.B03050302900: 39).

Yamaoka Türkiye'nin Amerika ile ilişkileri ile ilgili olarak Kurtuluş Savaşı sonrası iktisadi tükenmişlik içerisinde olan Anadolu'yu kurtarmak adına Amerika ile ilişkiler geliştirilmeye çalışıldığını, ancak Chester ile demiryolu yapımı için anlaşılrsa da planın uygulanmadığına değinmektedir. Bu planın uygulanamaması Türk hükümetinde Amerika'ya karşı güven kaybına neden olmuştur. Yamaoka'nın Türk-Amerikan ilişkilerinde dikkat çektiği bir diğer husus ise yabancı okullar sorunudur. Türkiye'nin diğer yabancı misyonerlik okulları gibi Amerikan okullarını kapattığını ve bu durumun Türk-Amerikan ilişkilerinde soğuk rüzgarların esmesine neden olduğunu belirtmektedir (JACAR, Ref.B03050302900: 40).

Raporda Türkiye-İran ilişkileri hakkında Türkiye'nin Rusya karşıtı bloğa girmek istemediğini ancak İran'ın ise Türkiye'nin bloğa girmesini istediğini analiz etmektedir. Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal'in meclis açılışında yaptığı konuşmaya atıfta bulunarak iki ülke arasındaki ilişkilerin oldukça iyi olduğuna değinen Yamaoka'ya göre Türkiye'nin Fransa liderliğinde oluşturulan Küçük Antanta katılma planı olmasa da İran ile başka fırsat ve formlarda siyasi yakınlaşmayı hedeflediğini düşünmektedir.

Türkiye'nin Macaristan ile de iyi diplomatik ilişkileri olduğuna dikkat çeken Yamaoka, bunun sadece Birinci Dünya Savaşı'na İttifak Devletleri ile beraber girdikleri için olmadığını belirtmektedir. Macarların köken olarak Türklerle aynı Turan ailesinden olduğunu, genç Türkiye Cumhuriyeti'nin Turan milletleri içerisinde en medeni halk olması nedeniyle Macarların Türkleri Japonlardan daha çok sevdiğini ve bu nedenle iki ülke arasında iyi ilişkiler geliştirildiğine vurgu yapmaktadır. Türkiye'nin ikili ilişkilerin gelişmesinde Macarlar kadar istekli olmadığını analiz etmektedir. Macarların özellikle Turan ittifakının kurulması için uğraştığını ancak Türkiye ve Japonya'nın Macarların liderliğinde bir Turan ittifakına katılmasının mümkün olmadığını ifade etmektedir (JACAR, Ref.B03050302900: 41-42).

Yamaoka, Türkiye ile İslam ülkelerinin ilişkileri başlığı altında ise Türkiye'nin dünyadaki Müslümanlar arasında en çok inananı olan Sünni mezhebine mensup olduğundan hilafetin devam ettiği dönemde Kuzey Afrika, Afganistan, Hindistan, Orta Asya, Tatarlar ve Çin'deki Müslümanların dini liderliğinin olduğuna dikkat çekmektedir. Hilafetin kaldırılmasıyla Türkiye ile İslam ülkeleri arasındaki ilişkilerde pürüzler oluştuğunu belirtmektedir. İslam

ülkelerinin Türkiye ile hilafetin kaldırılması sonrasındaki ilişkileri düşmanca olmasa da en azından diğer ülkelerle aynı seviyede olacağına inanmaktadır.

Yamaoka raporun son kısmında Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Paşa ile ilgili düşüncelerini kaleme almıştır. Yamaoka'nın düşünceleri aşağıdaki gibidir.

“Kemal Paşa son yüzyıl Türkiye'sinin gerçek kahramanıdır. Ölmek üzere olan Türkiye'yi kurtaran büyük bir liderdir. Gelibolu yarımadasında Çanakkale Boğazı'nı ölümüne savunarak İtilaf Devletleri'ni büyük hezimete uğratmış, yarımada tek bir İtilaf Devleti askeri bırakmamıştır. Böylece savaşın en az iki yıl uzamasını sağlamış, İtilaf Devletlerine yanlış hesap yaptıklarını göstermiştir. Geride kalan Türk askerlerine liderlik ederek Türk-Yunan Savaşı (Kurtuluş Savaşı)'nda büyük zaferi onurlandırmıştır. Bu günkü konumu yaptıkları sayesinde.

O sadece meydan savaşlarının büyük komutanı değil aynı zamanda Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk cumhurbaşkanı olarak siyasi sahnenin dehasıdır. Onu özel kılan İstanbul'daki vasallar gibi ya da tamamen Avrupalılaşma taraftarlarından olmaması, Avrupalı devletlere yüzünü dönerken imparatorluğumuz başta olmak üzere Asya halklarının durumunu da önemsemesidir. İmparatorluğumuzla ilgili bilgi sahibidir ve iyi niyet beslemektedir” (JACAR, Ref.B03050302900, s. 46)

Yamaoka, Mustafa Kemal ile ilgili yaptığı analizinde askerî ve siyasi yetenekleriyle onun Türkiye'nin kurtarıcısı ve kahramanı olduğunu belirtmektedir. Mustafa Kemal'in Birinci Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı'nda verdiği mücadele ve sonrasında yaptığı devrimler sayesinde Türkiye'nin modern bir cumhuriyet olarak kurulmasını salt Avrupalılaşma taraftarı olmayıp Asya'daki gelişmeleri de yakından takip etmesini hayranlıkla anlatmaktadır. Yamaoka ayrıca raporun son kısmında Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal'in Türkiye'nin güneyini gözlemlemek için seyahat ettiğini Japonya elçisinin fırsatı olursa buluşmasının faydalı olacağını tavsiye etmektedir.

Sonuç

Yamaoka Kōtarō Japonya'nın Türkiye maskahatgüzarı Hanaoka vasıtasıyla Japonya Dışişleri Bakanlığı Avrupa-Amerika Masası'na gönderdiği rapor Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarındaki iç ve dış politika hakkında kapsamlı bilgiler sunmaktadır. Yamaoka belgede saltanat, hilafet, nüfus mübadelesi gibi konuların yanı sıra Türkiye'nin dış politika hakkındaki öngörülerini ele almıştır.

Yamaoka'nın Japonya Dışişleri Bakanlığı'na gönderdiği belgeden Abdürreşid İbrahim ve oğlu Münir ile ilişkileri hakkında verdiği bilgiler dikkat çekicidir. Yamaoka İstanbul'da bulunduğu sürede Münir'i danışmanı olarak işe almış ve hatta Japonya Büyükelçiliği ile tanıştırmıştır. Yamaoka Abdürreşid ve oğlunun Pan-İslamist ideolojiyi kendisinin ve hatta Japonya'nın desteklediğini göstermeye yönelik girişimlerde bulunduğundan iki ülke arasındaki ilişkilerine zarar verebileceklerinden uzak durulması gerektiğini bildirmektedir. Yamaoka'nın faaliyetleri, İbrahim ve ailesi ile ilişkileri nedeniyle Pan-İslamizm ile bağlantılı olduğu düşüncesiyle Türk hükümeti tarafından yakından takip edilmiştir. Yamaoka, raporda açıkça ifade ettiği üzere kendisinin saltanat ya da hilafet taraftarlarıyla birlikte hareket etmediği konusunda Türk hükümetinin ikna edilmesini istemektedir.

Yamaoka'nın raporunun, saltanat ve hilafetin kaldırılması sonrasında genç Türkiye Cumhuriyeti'nin durumuna yönelik Japonya Dışişleri Bakanlığı'nda araştırma boşluğunu doldurduğu söylemek mümkündür. Yamaoka saltanat ve hilafetin kaldırılarak salt bir cumhuriyet kurulmasıyla Türkiye'nin küçük bir Balkan ülkesi özelliğine büründüğünü belirtmektedir. Hilafetin kaldırılmasının Türkiye'nin dünya üzerindeki üç yüz milyon Müslüman üzerindeki etkisini kaybetmesi bakımından olumsuz bir etkiye neden olacağını düşünmektedir. Fakat, Türkiye Cumhuriyeti'nin bekası için yabancı devletlerin kuklası haline geldiğini belirttiği saltanatın, hilafetin kaldırılması ve nüfus mübadelesi kararlarının Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal'in verdiği üç büyük karar olduğunu düşünmektedir. Yamaoka, hilafetin kaldırılmasını az sayıdaki saltanat taraftarına manevi güç vermesi nedeniyle önemli görmektedir. Nüfus mübadelesinin ise Türkiye Cumhuriyeti'nin ulus devlet kurma idealleri açısından önemli bir karar olduğunu, Türkiye'de bulunan azınlıkların Avrupalı devletlerle iş birliği içerisinde hareket ettiğini, azınlıkların sürekli komplo ve propaganda aracı olarak kullanıldığını belirtmektedir.

Yamaoka'nın üzerinde durduğu bir diğer husus ise, yabancı misyoner okullarının ve patrikhanenin kapatılmasıdır. Yamaoka okullar ve patrikhanenin kapatılmasının Türkiye'nin Fransa, Amerika ve Yunanistan ile ilişkilerinde büyük bir sorun teşkil ettiğini belirtmektedir. Yabancı okulların Türk eğitim sistemine uygun eğitim vermesi,

eğitimde din eğitiminin ve dini sembollerin yasaklanması gibi önlemlerle misyonerlik okullarının Osmanlı Dönemi'nden beri süregelen etkisini kaybettiğine dikkat çekmektedir.

Yamaoka Arap Yarımadası'nın İngiliz nüfuzu altında olması, Türkiye'nin hilafeti kaldırması nedeniyle Pan-İslamizm'in en az yarım asır boyunca bir başanya ulaşamayacağını analiz etmektedir. Bu nedenle Japonya açısından Pan-İslamizm ideolojisinin Orta Asya ve Uzak Doğu'da kullanılmasının daha pratik yararlar sağlayacağına inanmaktadır. Pan-Asyacılık idealleri ile bağlantı kurulabilecek Turancılığın ise özellikle Macar dış politikasında önemli bir yer edindiğini belirtmesine karşın Türkiye ve Japonya'nın bu tür bir ittifakta bulunmasına da olanak vermemektedir.

Yamaoka Türkiye'nin dış politikasında akılcı bir tutum sergilendiğini belirterek, Japonya açısından Türkiye'nin Rusya karşıtı blokta yer almasının faydalı olacağını Japonya'nın bu hususta Türkiye'ye destek olması gerektiğine dikkat çekmiştir. Rusya ve İtalya ile Türkiye'nin gizli ittifak kurduğuna dair söylentileri ise Türkiye'nin İngiltere ile yaşadığı Musul sorununda elini güçlendirmeye yönelik bir politika olarak değerlendirmektedir. Yamaoka, Kurtuluş Savaşı'nda Rusya ile iyi ilişkiler içerisinde olmasına rağmen sonrasında Türkiye'nin tutumunun değişmesi ve Türkiye'nin komünizmin yayılmasına yönelik tedbirler alması nedeniyle ilişkilerin gerginleşmesiyle bu görüşünü desteklemektedir.

Yamaoka Kōtarō'nun raporu Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarına dair benzersiz bir bakış açısı sunmaktadır. Yamaoka'nın gözlemleri ve analizleri, bir Japon Müslüman aydınının bakış açısından cumhuriyetin ilk yılları iç ve dış politikalarına ilişkin değerli bilgiler sunmaktadır. Yamaoka, saltanat ve hilafetin kaldırılmasını, Türkiye ile Yunanistan arasındaki nüfus mübadelesini ve Türkiye'nin uluslararası ilişkilerini inceleyerek Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarında karşılaştığı zorluklara karşı verilen mücadelenin ayrıntılı bir portresini sunmaktadır.

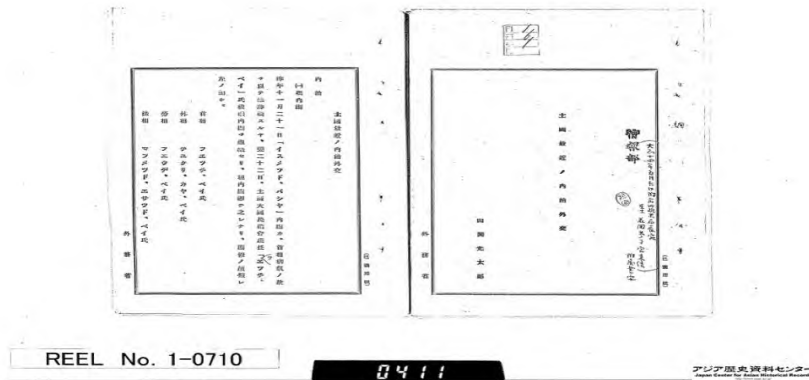
Kaynakça

- Alkan, R. (2021). Alman belgelerine göre erken dönem cumhuriyet dönemi bahriyesi bağlamında Türk-Alman ilişkileri. *Tarih İncelemeleri Dergisi*, 36(2), 421-442.
- Baykal, H. (1991). Kurtuluş Savaşında Türk- Fransız ilişkileri ve bir Fransız Türk dostu Albay Mougins. *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, Cilt 2, Sayı 7.
- Dündar, A. M. (2006) *Panislamizm'den büyük Asyacığa*, Ötüken Neşriyat.
- Esenbel, S. (2004). Japan's global claim to Asia and the world of Islam: transnational nationalism and world power, 1900-1945. *The American Historical Review*, 109(4), 1140-1170.
- Kılıç, S. (2008). Musul sorunu ve Lozan. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, XXIV, 319-340.
- Koyagi, M. (2013). The hajj by Japanese Muslims in the interwar period: Japan's Pan-Asianism and economic interests in the Islamic world. *Journal of World History*, 24(4), 849-876. <http://www.jstor.org/stable/43818413>
- Krämer, H. M. (2014). Pan-Asianism's religious undercurrents: the reception of Islam and translation of the Qur'an in twentieth-century Japan. *The Journal of Asian Studies*, 73(3). <http://www.jstor.org/stable/43553338>
- Yamaoka K. (1928). *Seito kara seito e*. Ueda İnsatsujo (NDL Dijital Collections)
- Yamaoka K. Arabia Jūdanki, Toadoshobo, 1911.7.
- Japan Center for Asian Historical Records (JACAR) Ref.C14060975200, "Meiji 39 nen" Hohei Dai 20 Ryodan Rekishi Mei 30.9.28-Tai 14.4.30 (National Institute for Defense Studies)
- Tōkyō Gaikokugo Gakkō, "Tōkyō Gaikokugo Gakkō Ichiran" Meiji45 nen-Taishō 2 nen, Tōkyō Gaikokugo Gakkō, "1912. (NDL Dijital Collections) <https://dl.ndl.go.jp/pid/941184> (2024-07-12)
- Japan Center for Asian Historical Records (JACAR) Ref.B12081581300, "50. Moto Shinbun Kisha Yamaoka Kōtarō ni Kan Suru Ken" Shūkyō Kankei Zakken Dai Yon Kan (3.10.1.8_004) (Diplomatic Archives of the Ministry of Foreign Affairs)
- Japan Center for Asian Historical Records (JACAR) Ref.B03050302900, "8. Recent domestic administration and diplomacy of Turkey" The Miscellanea on Internal Politics in Various Countries / Division Turkey, Volume 2 (1.6.1.4-3_002) (Diplomatic Archives of the Ministry of Foreign Affairs)

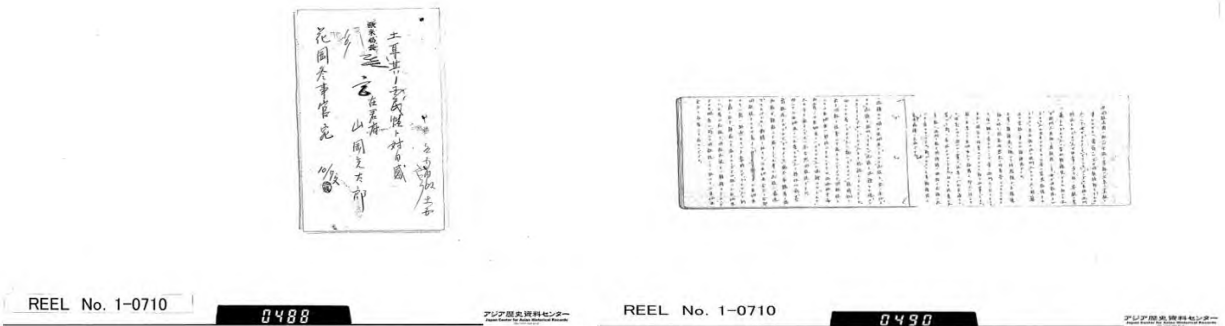
Japan Center for Asian Historical Records, (JACAR) Ref.B03050303100, "10. Turkey, the national character and the sentiments toward Japan" The Miscellanea on Internal Politics in Various Countries / Division Turkey, Volume 2 (1.6.1.4-3_002) (Diplomatic Archives of the Ministry of Foreign Affairs)

Ekler:

Ek 1: Yamaoka'nın 「土國最近ノ内治外交」(Türkiye'nin Son Dönem İç Siyaseti ve Dış Politikası)başlıklı raporu. (JACAR) Ref. B03050302900

Ek II: Yamaoka'nın 『土耳其ノ國民性ト対日感』(Türkiye'nin Ulusal Karakteri ve Japonya'ya Yönelik Tutumları) başlıklı raporu.(JACAR) Ref. B03050303100.

EXTENDED SUMMARY

Yamaoka Kōtarō (1880-1959) is a notable figure for his multifaceted roles and contributions. He is recognized for his close relations with Abdürreşid İbrahim (1857-1944), a prominent Muslim leader, as well as for being the first Japanese Muslim to perform the pilgrimage to Mecca. Yamaoka played a pivotal role in introducing Islam to Japan and is known for his efforts to synthesize Pan-Asianism and Pan-Islamism, ideologies aimed at uniting Asian and Islamic nations against Western imperialism. His contributions extend to his work as an intelligence officer in Russo-Japanese War and his involvement in political and religious movements of his time.

One of Yamaoka's significant contributions was his report titled "Turkey's Recent Domestic Politics and Foreign Policy," which he sent to Hirota Kōki, the director of the Europe and America Desk at the Ministry of Foreign Affairs of Japan. This report, conveyed through Japan's temporary chargé d'affaires in Turkey, Hanaoka Shirō, provides a detailed account of Yamaoka's observations and analyses of the early years of the Republic of Turkey. His insights are particularly valuable as they offer a perspective from a Japanese Muslim intellectual on Turkey's transition from the Ottoman Empire to a modern nation-state under Gazi Mustafa Kemal.

Yamaoka discusses the abolition of the sultanate and caliphate, major reforms implemented by President Mustafa Kemal that marked a significant departure from the Ottoman past. As a Pan-Islamist, Yamaoka's perspective on these changes is particularly intriguing. He examines how the dismantling of these institutions affected the Muslim world and the broader Islamic unity.

Another focus point of the report is the population exchange between Turkey and Greece, a significant and contentious event following the Treaty of Lausanne. Yamaoka provides an analysis of the social, economic, and political implications of this population transfer, highlighting its impact on the newly established Republic and its efforts to create a homogenous nation-state. Yamaoka praises the population exchange between Turkey and Greece, saying that it was one of the greatest decisions made by Mustafa Kemal.

Yamaoka's analysis of Mustafa Kemal's policies is both comprehensive and nuanced. Despite his Pan-Islamist and Pan-Asianist ideologies, Yamaoka offers a balanced perspective on his reforms. He acknowledges the necessity of certain measures taken to modernize and secularize the country. He also advises the Japanese embassy to keep distance between Abdürreşid İbrahim and his son Münir in order not to be seen as being linked to Pan-Islamist activities.

Yamaoka meticulously examines the secularization efforts implemented under Mustafa Kemal's leadership, including the closure of religious schools. President Mustafa Kemal believed that the path to modernity required a decisive shift towards secularism and Westernization. By doing so, he aimed to foster a national identity rooted in secular, republican values rather than religious affiliation.

In addition to the closure of religious schools, President Mustafa Kemal's educational reforms also targeted foreign missionary schools. These institutions, often run by European powers, were perceived as instruments of foreign influence and cultural imperialism. By closing these schools, he sought to cut off the influence of European powers on Turkey and establish an educational system that was autonomous and aligned with the nationalistic and secular ethos of the new Republic. This move was part of a broader strategy to ensure that Turkey's modernization process was not subject to external control or manipulation.

Yamaoka also explores Turkey's foreign policy, particularly its relations with European powers, the United States, and the Balkan states. He evaluates Turkey's diplomatic strategies and how President Mustafa Kemal navigated the complex international relations to secure the Republic's sovereignty and modernization goals.

In terms of foreign policy, Yamaoka praises Mustafa Kemal's pragmatic approach to diplomacy. He highlights Turkey's efforts to establish peaceful relations with neighboring countries and major powers. Yamaoka's report emphasizes the importance of Turkey's strategic geopolitical position and its role as a bridge between the East and the West.

Yamaoka Kōtarō's report offers a unique perspective on the early years of the Republic of Turkey. His observations and analyses provide valuable insights into the domestic and foreign policies of Mustafa Kemal's administration from the viewpoint of a Japanese Muslim intellectual. By examining the abolition of the sultanate

and caliphate, the population exchange between Turkey and Greece, and Turkey's international relations, Yamaoka sheds light on the complexities and challenges faced by young Turkish Republic.

This study examines Yamaoka's thoughts on the abolition of the sultanate and caliphate, as well as his interpretation of republic's domestic and foreign policies. Through this article, we gain a deeper understanding of the historical context and ideological currents that shaped Yamaoka's views and the broader narrative of Turkey's transformation under President Mustafa Kemal. In conclusion, Yamaoka's balanced analysis illuminates the complexities of Mustafa Kemal's reforms, revealing the nuanced interplay between secularization, national sovereignty, and foreign policy. By examining both the achievements and the challenges of his ambitious agenda, the article offers a comprehensive view of the versatile legacy of Turkey's modernization from the perspective of a Japanese national.